

13 Umiarsualivinnik alliliinissaq aamma umiarsualivinnut allanut usinik imaatigut angallassineq

Imaatigut angallassineq Kalaallit Nunaanni angallasseriaatsimi, nunat tamalaat aammalu nunap immikkoortuisa akornanni angallanneq, kiisalu illoqarfiit nunaqarfiillu akornanni angallanneq eqqarsaatigalugu pingaaruteqartorujussuuvuq. Taamaattumik umiarsualiviit qitiusumik inissisimapput, illoqarfinnut nunaqarfinnullu nassiussanik pilersuineq tamangajammi imaatigut ingerlanneqarmat. Kapitali 2-mi aamma 10-mi ilaatigut nassiussanik imaatigut angallassinerup umiarsualivinnilu pissutsit killiffii pingaarnerit nassuiaatigineqarput, taakkununga umiarsualiviit maannakkut pigineqartut takussutissiornerat, nassiussat annertussusaasa ineriartornerat aammalu nassiussanik assartuussinerup aqqissuussaanera ilaatinneqarlutik. Kapitalimi matumani Nuup aamma Sisimiut avataanni umiarsualivinni toqqartukkani unammilligassat alliliisinnaanerillu sammineqarput. Kapitalimi aallarniutigalugu umiarsualivinni unammilligassat ataatsimut oqallisigineqarput.

13.1 Umiarsualivinni allani unammilligassat

Umiarsualiviit taakkunungalu atatillugu nassiussanik inunnillu angallassinerit ullumikkumut naleqqiullugu pitsanngortinneqarnissaat, illoqarfinnit nunaqarfinniillu tamanit kissaatigineqarpoq. Pitsanngorsaanerit soorlu umiarsualivinnik alliliinikkut pitsanngorsaanikkullu, umiarsuit tikittartut akulikinnerulersinneqarnerisigut aammalu piffissat angalaffiusut sivikillineqarnerisigut anguneqarsinnaapput. Kissaatilli taakku pitsanngorsaanerit piviusunngortinneqarnerisa qanoq akeqarnissaannut naleqqiunneqartariaqarput. Sullissinerup qaffasissusissaattut kissaatigisap aalajangerneqarnissaa naggataatigut politikkikkut aalajangigassaavoq.

Umiarsualivinni pitsanngorsaanerit, Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap sammissallugit aalajangersimasai, kissaatit unammilligassallu suut salliutinneqartariaqartutut isumaqarneq tunngavigalugu naliliinerit pingaarnerit malillugit toqqagaapput.

Nunap immikkoortuani Avannaani Ilulissani umiarsulivimmi pisinnaasat killeqarnerat, aammalu umiarsualivimmi periarfikinnera unammilligassanit qitiuvuq. Tamatuma saniatigut takornarianut atortussarititaasut pitsaanngillat. Asianni umiarsualiviup avannaanut (Qeqertarsuup Tunuanut/Uummannamut, Upernavimmut/Qaanaamut) umiarsualivittut aallaaviusutut atuutiinnarnissamut pisinnaasat naammannissaat atortussaqaarnissarlu unammilligassaavoq.

Maniitsumi aluminiumik aatsitsiviliortoqassappat umiarsualivimmik nutaamik pisariaqartitsisoqarpoq.

Nunap immikkoortuani Kujataata iluani umiarsualiviit pioreersut allineqarnissaat, taamaalillunilu RAL-ip umiarsuit annerit pilersaarutigisat atorlugit Kalaallit Nunaata kujataanut talittalersinnaanissaa kissaatigineqarpoq. RAL-ip umiarsuit pillugit suliniuteqarnermini 2015-ip kingorna umiarsuarnik Imapikkoortaatilik Kalaallit Nunaata kujataanut angalatitsiunnaarnissamik pilersaaruteqarneranut tamanna sanillunneqassaaq.

Nunap immikkoortuani Tunumi (Tasiilaq) ilaatigut umiarsualivinni atortut umiarsuit containerersortut tikittartut usinik tigusinissamut passussinissamullu naleqqutlernissaasa qulakkeerneqarnissaa unammilligassaavoq. Tamatuma saniatigut illoqarfiit nunaqarfiillu isorartuumi inissisimanerat eqqarsaatigalugu Tunup sullinneqarnerata aningaasartuutitigut pitsaanerpaanissaata qulakkeerneqarnissaa unammilligassaavoq.

Umiarsualivinni assigiinngitsuni kissaatit unammilligassallu takussutissiaq 13.1.1-imi katersorneqarput.

Takussutissiaq 13.1.1 Umiarsualivinnut kissaatit unammilligassallu

Illoqarfik	Immikkoortumut umiarsualiviup sammineqarfianut nassuiaatit innersuussutillu
Nunap immikkoortua Avannaa	
Aasiaat	Takuuk immikkoortoq 13.3
Qasigiannuguit	Illoqarfik ullumikkut umiarsuit feederersortut atorlugit pilersorneqarpoq. Alliliinissamut siunnersuuteqartoqanngilaq.
Ilulissat	Takuuk immikkoortoq 13.2
Qeqertarsuaq	Maannakkorpiaq imermik puilasumeersumik suliaqartoqarpoq, umiarsualivimmi atorlut pitsanngorsarneqarnissaannik pisariaqartitsiviusinnaasumik.
Uummannaq	Siornatigut talittarfimmik containerersorfiusumik pisariaqartitsineq tikkuarneqarsimavoq. Tassunga taarsiullugu nunaminertap containerersorfiusup allineqarnissaa-nik kissaateqarnermik saqqummiussisoqarsimavoq. Aamma umiarsualiviup ilulissat aserornerini mallinut, akuttunngitsumik umiarsualivimmik eqquisartunut qajannaalli-saaserneqarnissaa kissaatigineqarpoq.
Upernavik	Ukiualunnguit matuma siornatigut talittarfiliortoqarpoq, 30 m-imik takissusilimmik, aammalu nunaminertap containerersorfiusoq allineqarpoq, taamaalillunilu umiarsualivik umiarsuarnit feederersortunit containerinik 20'-inik tiguisinnaalerpoq. Allileeqqinnissamik kissaateqartoqanngilaq.
Qaanaaq	Qaanaami umiarsualivivimmik soqanngilaq. Qaanaami usingiaanermut pissutsit pitsanngorsarneqarnissaasa pisariaqartinneqarnerat erseqqissarneqartarsimavoq (nunniugaq usingiarfiusartoq, pisariinngitsumik, ilusiligaasoq). Kissaateqarnermullu atatillugu ukiumut tikittartut ikinnerat isiginiarneqassaaq. Piffissami usingiarfiusumi sipaagassat annertunerusumik aningaasaliinissamut tunngaviliisinnaassanngillat.
Kangaatsiaq	Illoqarfik ullumikkut umiarsuaq nunaqarfiliartaat atorlugu Aasiaat aqqutigalugit pilersorneqarpoq. Umiarsualiviup annikingaatsiarnera pissutaalluni, umiarsualivik umiarsuarnik feederersortunik taliffigineqarsinnaanngilaq. Umiarsuaaqqanut talittarfiup allineqarnissaa siunnersuutigineqarsimavoq.
Nunap Immikkoortua Qeqqa	
Paamiut	Illoqarfik ullumikkut umiarsuarnit feederersortunit pilersorneqarpoq. Alliliinissamut siunnersuuteqartoqanngilaq.
Maniitsoq	Takuuk immikkoortoq 13.4
Nunap immikkoortua Kujataa	Takuuk immikkoortoq 13.5
Nunap immikkoortua Tunu	Takuuk immikkoortoq 13.6

Najoqqutarisag: Namminersornerullutik Oqartussat 2006. *Umiarsualiviit annertusaaffigineqarnissaa pillugu nassuiaat*. 2006-imi maajimi kiisalu kommunit ukiumoortumik sanaartugassanut kissaataat, Namminersorlulik Oqartussanut nalunaarutigineqartartut.

Erseqqissaatigineqassaaq umiarsualivinnut tunngatillugu unammilligassat kissaatillu arlaqartut Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitamit isummerfigineqarsimanngimmata. Tamatumunnga assersuutissaapput aningaasaliissutitigut killiliussanut tunngatillugu umiarsualivinni ingerlatsinermi aserfallatsaaliuinermilu unammilligassat kiisalu sanaartugassat annikinnerit, taakkunungalu ilaapput assersuutigalugu atorlutunut nutaanut kissaatit. Tamatuma saniatigut Isumalioqatigiissitaq siornatigut nassuiaatigineqartutut nunaqarfinnut imaatigut angallassinertup paasinarsisinnissaa samminiarnagu killiliisimavoq.

Umiarsualivinni ukunani unammilligassat kapitalimi matumani sammineqarput nalilersorneqarlutillu:

- Ilulissani umiarsualivik

- Aasianni umiarsualivik
- Maniitsumi umiarsualivik
- Kalaallit Nunaata kujataani umiarsualiviit (Narsaq, Nanortalik aamma Qaqortoq)
- Ittoqqortoormiini aamma Tasiilami umiarsualiviit

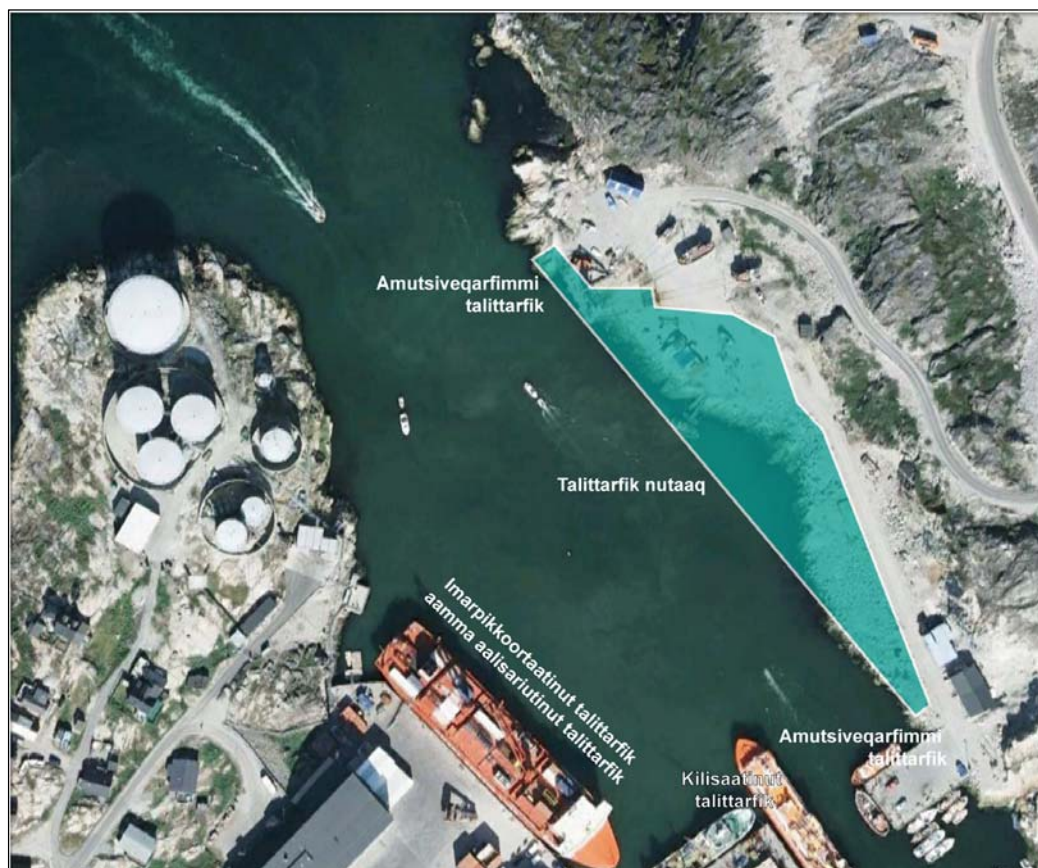
13.2 Ilulissani umiarsualivik

Ilulissani umiarsualivik ullumikkut umiarsuarnut Imapikkooortaatitut aalisariutinullu talittarfeqarpoq, kilisaatinut talittarfeqarpoq, takornarianut angallatinut talittarfeqarpoq (Ndr. Kanelestang), angallatinut nuannaariutinut talittarfeqarpoq talissimasarfilimmik (ilusiliani ilaanngilaq, kisiannili umiarsualiviup iluani ilorpasissumiilluni) aammalu amutsivik talittarfeqarluni, tak. ilusiliaq 13.2.1.

Unammilligassat pitsanngorsaattissatullu siunnersuutigineqartut

Umiarsualiviup ilua tattorliuuffiusorujussuuvoq, aammalu umiarsualivimmi ingerlaarniarnermi periarfikittorujussuuvoq.

Aalisakkeriviup nutaap umiarsualivimmi sananeqarnissaata kingorna sumiiffimmi tassani talittarfimmik nutaamik sananissamut pilersaarutaasimasut tamakkerlutik suliarineqarnissaat qularnarpoq. Siusinnerusukkut alliliinissatut siunnersuutigineqarsimasut ilusiliaq 13.2.1-imi takuneqarsinnaapput.

Ilusiliaq 13.2.1 Ilulissani umiarsualiviup allineqarnissaanut siunnersuutip titartagartaa

Najoqqutarisat: Namminersornerullutik Oqartussat 2006. Umiarsualiviit annertusaaffineqarnissaat pillugu nassuiaat. 2006-imi maajimi.

Aalisakkeriviup nutaap sananeqarnissaa sioqqullugu sananeqareerneranilu talittarfiup nutaap sananeqarnissaanut aningaasartuutissanut missiliukkanik soqanngilaq.

Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut sunniutissat

Ilulissani umiarsualiviup allineqarnerani piffissaq annaaneqartartoq, piffissaq eqqarsaatigalugu umiarsuit ilaasartaatit, umiarsuit containerersortut aalisariutillu ataatsikkoornerini aporaaffiusartoq annikillisinneqarsinnaavoq. Aalisakkerivimmit nassiussat amerlangaatsiartarput, tamatumalu kingunerisaanik umiarsuit containerersortut sivisuumik uninngasariaqartarput. Tikittartut ataqatigiissaarneqartaraluartut pisuni arlalinni umiarsuit ataatsikkut tikittarnerat pinngitsoortinneqarsinnaasanngilaq, tamannalu pingaartumik aalisariutitut umiarsuarnullu ilaasartaatitut ajornartorsiortitsisarpoq. Pisinnaasatigut ajornartorsiortarnerit pingaartumik aalisariutitut umiarsuarnullu ilaasartaatitut eqquisarnerannut, aammalu RAL-ip umiarsuaasa containerersortut eqqorneqartannginnerinut tullerriaarinissamut maleruagassat atorpeqartut pissutaasarpud, taakkunanilu pilersuineq aalisariutit sullinneqarnerannit salliutinneqartarpoq, taamatuttaarlu aalisariutit umiarsuarnit allanit salliutinneqartarlutik. Nutaamik talittarfiliornikkut umiarsuit ataatsikkut tikittarnerannik ajornartorsiuteqarneq annikillisinneqarsinnaavoq.

Takornariaqarnerup annertusiartornerata ilutigisaanik, umiarsuit ilaasartaatit aamma umiarsuit sinersorlutik takornariartitsisartut Ilulissani umiarsualivimmut tikittartut amerliartorput (2006-imi

umiarsuit sinersorlutik takornariartitsisartut tikittut 25-iusimapput, 2008-milu 45-uusimallutik. Taamatut ineriartortoqarnera ingerlaannassappat, umiarsualivimmi tattorliunneq annertusisussaavoq.

Umiarsualivimmi pisinnaasatigut ajornartorsiuteqarnerup saniatigut aamma umiarsualiviup anigguata amingaatsiarnerata kingunerisaanik unammilligassaqarpoq. Tamanna pingaartumik umiarsuarnut Imapikkoortaatitut talittarfimmuk aalisakkerivimmullu talittarfimmuk sunniuteqartarpoq, pingaartumik umiarsuit pajuttut, umiarsuit ilaasartaatit ilaatigullu aalisariutit ataatsikkut sullinneqartussaattillugit. Nutaamik talittarfiliornikkut aamma umiarsualivimmi nunataanilu angallanermi pissutsit pitsaanerusut anguneqarsinnaapput, tamatumattaarlu kingunerisaanik ajutoornissamut ulorianartorsiorneq annikillisinneqarsinnaalluni.

Alliliinissamut periarfissat, matuma siuliani taaneqartut saniatigut mittarfiup eqqaani avannamut 3 km-inik ungasissusilimmi talittarfimmik sananissaq siunnersuutigineqarsimavoq. Suliassami tassani Ilulissat illoqarfianni umiarsualiviup oqilisaanneqarnissaa siunertarineqarpoq, Diskoline-p angallatai ilaasartaatit minnerit talittarfimmik taassuminnga atuisinnaassammata, taamatullu umiarsuarnut sinersorlutik takornariartitsisartut ilaasut tassunga ikaanneqarsinnaassammata aaneqarsinnaassallutillu.

Naliliineq

Matuma siuliani allasimasut tunngavigalugit Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitaq isumaqarpoq, piffissaliussap isumalluutitigullu sinaakkusiussat iluanni umiarsualivinni suliassat siunnersuutigineqartut assigiinngitsut eqqortumik naliliiffiginissaannut paasissutissanik naammattunik tunngavissaqarani.²⁰⁷

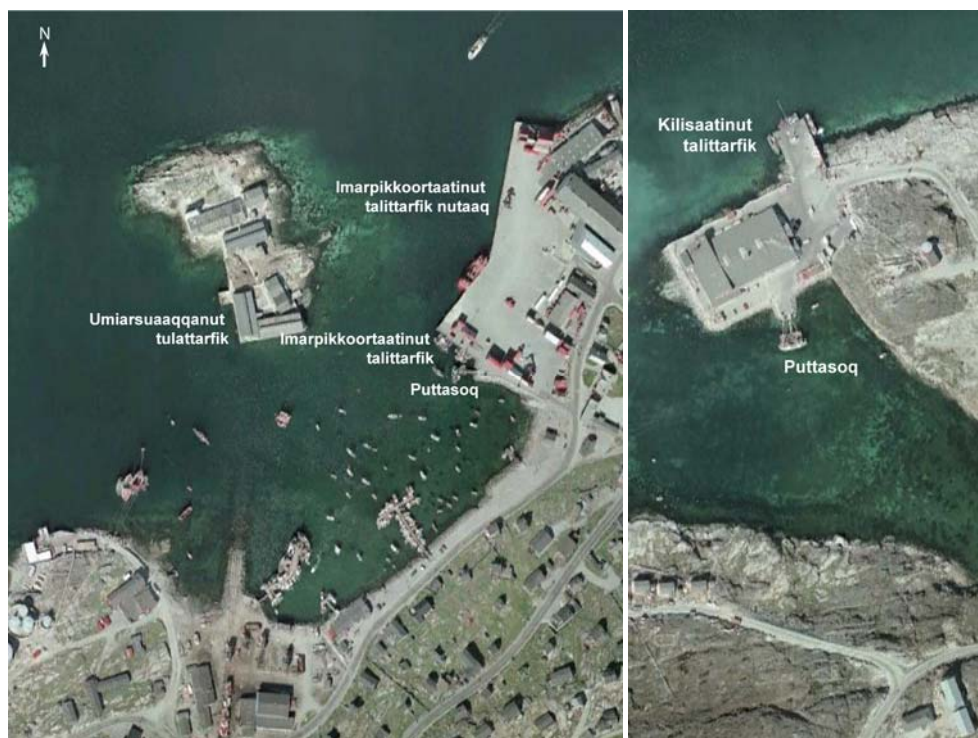
Suliassat umiarsualivinni pissutsinik pitsanngorsaannissamut siunnersuutigineqarsimasut titartarneqaannarsimapput pingaarnersiorlugillu nassuiarneqaannarsimallutik. Taamaattumik suliassaalersinnaasunik sanaartornissamut missingersuusiavinnik soqanngilaq. Taamaattumik maannakkut tunngaviusut malillugit Ilulissani umiarsualiviup allineqarnissaa inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu imminut akilersinnaasoq Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitaq aalajangiussinnaanngilaa mattussinnaananguluunniit.

Tamaattumik Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitaq inassutigaa, suleqatigiissitamik Ilulissani umiarsualivimmi unammilligassanik misissueqqissartussamik pilersitsisoqassasoq. Suleqatigiissitaq suliassat, umiarsualivimmi ajornartorsiutinik annikillisitsissat attuumassuteqartut suussanersut misissortariaqarpai. Tamatuma saniatigut suleqatigiissitaq suliassat inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu naliliiffigisariaqarpai.

13.3 Aasianni umiarsualivik

Aasianni umiarsualivik ilaatigut umiarsuarnut Imapikkoortaatitut talittarfeqarpoq, umiarsuarnut Imapikkoortaatitut nutaamik talittarfeqarpoq, kilisaatinut talittarfeqarpoq, aammalu angallatinut nuannaariutinut talissimasarfeqarluni, tak. ilusiliaq 13.3.1. Aasianni umiarsualivik Qeqertarsuup Tunuanut/Uummannamut aamma Upernavimmut/Qaanaamut atatillugu RAL-ip umiarsualivittut aallaaviusutut atorpaa.

²⁰⁷ Tassaasut paasissutissat, ukiuni kingullerni umiarsualiviit annertusaaffigineqarnissaat pillugu nalunaarusiaasarsimasunit pissarsiarineqartut, kiisalu paasissutissanut ilassutissat, soqutigisaqartunit attuumassuteqartunit pissarsiarineqarsinnaasimasut.

Ilusiliaq 13.3.1 Aasianni umiarsualivik

Nassuiaat: Silaannarmit assilisaq matuma siuliani takutinneqartoq pisoqaavoq, tassanilu kilisaatinut talittarfik nutaaq takutinneqanngilaq.

Najoqqutarisaq: Namminersornerullutik Oqartussat 2006. Umiarsualiviit annertusaaffigineqarnissaat pillugu nassuiaat. 2006-imi maajimi.

Unammilligassat pitsanngorsaatisatullu siunnersuutigineqartut

Kalaallit Nunaanni pissutsit malillugit Aasianni umiarsualivimmi nassiussat amerlasuut tiguneqartarput nassiunneqartarlutillu, tassani ilaatigut nassiussat avannaanut (Qeqertarsuup Tunua/Uummannaq, Upernavik/Qaanaaq) ingerlaqqittussatut akunnitsinneqartut isumagineqartaramik. Aamma Aasianni umiarsualivik maannakkut Kalaallit Nunaata kitaata aamma Canadap akornanni Baffin Bugtimi uuliasiorluni misissuinerup atatillugu aallaavittut nassiussisarfittullu atorineqarpoq. Suliat taakku uuliasiorluni misissuinerup annertusiartornera malillugu amerliartornissaat naatsorsuutigineqarpoq.

Aasianni umiarsualivimmi minnerunngitsumik nassiussanik assartuussinermut pisinnaasat atortullu naammaannarnissaasa qulakkeerneqarnissaa unammilligassaavoq, taakkunungalugu akunnitsitsilluni suliaqarnerit ilaapput. Tamatuma saniatigut ilaatigut Baffin Bugtimi Cairn Energy-p 2010-mi qillerinerisa kingunerisinnaasaannik uuliasiorluni misissuinerup ingerlatat annertusinissaattut naatsorsuutigisat kingunerisaanik unammilligassaqaletussaavoq. Cairn Energy-p 2010-mi qillerinerit nangissutaattut, 2011-mi misissuilluni qillerinerit nangeqqinneqassasut maannakkut nalunaarutigisimalerpaa.

Aasianni umiarsualiviup allineqarnissaanut aalajangersimasunik pilersaaruteqartoqanngilaq, kisiannili uuliasiorluni misissuinerup ingerlatat pissutaallutik piffissap sivikitsup iluani umiarsualiviup allineqarnissaa pisariaqalersinnaasoq najugaqartunit naatsorsuutigineqarpoq. Tamatumanili erseqqissaatigineqartariaqarpoq, siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu Aasiaat uuliasiorluni misissuinerup umiarsualivittut aallaavittut pitsaasuunissaa qulakkeerneqanngimmat.

Naliliineq

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap naliliinera malillugu, Aasianni umiarsualiviup allineqarnissaa kitaata sinnera tamakkerlugu uuliasiorluni misissuinermi suliaalersussanut atasutut isigineqartariaqarpoq. Taamaattumik Aasianni umiarsualivik allineqassappat, tamanna uuliasiorfiutileqatigiiffiit siunissami misissuinissamut pilersaarutaannut atatillugu ataqatigiissaarneqartariaqarpoq. Tamatumunnga atatillugu umiarsualiviup allineqarsinnaaneranut aningaasalersuinissat paasiniarneqartariaqarput. Suliap taassuma ingerlanerani aamma umiarsualivimmik soqutigisaqartut allat ilaatinneqartariaqarput.

13.4 Maniitsumi umiarsualivik

Maniitsumi umiarsualivik ilaatigut umiarsuarnut Imapikkooortaanut talittarfeqarpoq, kilisaatinut talittarfeqarpoq, aalisariutinut talittarfeqarpoq, sapusiamik talittarfeqarpoq kiisalu angallatinut nuannaariutinut talissimasarfeqarluni, tak. ilusiliaq 13.4.1.

RAL-ip umiarsuaa feederersortoq, Nuummit aallaavilik usinik nassarluni sapaatit akunnerannut ataasiarluni Maniitsup umiarsualivianut tikittarpoq.

Ilusiliaq 13.4.1 Maniitsumi umiarsualivik

Najoqqutarisaq: Namminersornerullutik Oqartussat 2006. Umiarsualiviit annertusaaffigineqarnissaat pillugu nassuiaat. 2006-imi maajimi.

Unammilligassat pitsanngorsaatisatullu siunnersuutigineqartut

Maniitsup umiarsualiviani atortut pisinnaasallu ullumikkut pisariaqartitanut naammassinniffiupput. Taamaattumik Maniitsumi umiarsualivik maannakkut siunertaasunuinnaq atorineqassaguni allineqarnissamut pisariaqartitsivigineqanngilaq.

Alcoa Maniitsup eqqaani aluminiumik aatsitsivimmik angisuumik sananiarluni eqqarsaatigarpoq, tak. Greenland Development (<http://www.aluminium.gl/da/nyheder>). Taanna illoqarfiup avannaanut toqqarneqartumut inissinneqarluni piviusunngortinneqassappat, tunisassiassat tikiunneqartarnissaat aammalu aluminiup tunisassiarineqartup nassiunneqartarnissaa eqqarsaatigalugu umiarsualiviliortoqassaaq.

Maniitsup aamma aatsitsiviup akornanni aqquserniortoqarnissaa pilersaarutitut taakkununga ilaatinneqarpoq, taamaattumillu aluminiumik aatsitsiviliortoqassappat umiarsualiviliornissaaq eqqarsaatigalugu Maniitsumi umiarsualiviup allineqarnissaa pisariaqartinneqarnersoq eqqarsaatigineqartariaqarpoq. Aluminiumik aatsitsiviup atortullu tassunga atasut Maniitsup avannaani sananeqarnerini, inuit agguaqatigiissillugit 1500-t (amerlanerpaanerminni inuit 2600-t) sulisorineqarnissaat naatsorsuutigineqarpoq. Ingerlatsinerup nalaani sulisut katillugit 950-it missaannik amerlinissaat naatsorsuutigineqarpoq.²⁰⁸ Tamatuma kingunerisaanik Maniitsumi inuit pingajorarterutit missaannik amerlisussaapput.

Aluminiumik aatsitsiviup umiarsualivissaa aammalu Maniitsumut aqqusinissaaq siulliullugit sananeqassasut aalajangerneqassappat, piffissami sanaartorfiusumi taamatullu piffissami ingerlatsiviusumi nassiussat amerleriapiloornerat umiarsualivimmit nutaamit naammassineqarsinnaassapput.

Inuussutissarsiornermut Suliffeqartermullu Naalakkersuisoqarfik aamma 2010-mi aluminiumik aatsitsiviup illoqarfiup avannaani sananeqarsinnaaneranut atatillugu Maniitsumi umiarsualivimmi pissutsit misissuiffigalugit aallartippai.²⁰⁹ Misissuinermit tassani umiarsualivimmi aaqqiissutaasinnaasutut najoqqutassiat tallimat assigiinngitsut misissuiffigineqassapput:

- 1 Aluminiuliorfiup eqqaani umiarsualivimmik nutaamik, aammattaaq siunissami Maniitsup umiarsualiviani nassiussalerinermut atatillugu atorneqartussamik sananissaaq. Tamatuma saniatigut inissiaqarfinnik nutaanik annertusaanermut aqqusinniortermullu atatillugu sanaatornermut umiarsualivimmik nutaamik sananissaaq.
- 2 Aluminiuliorfiup eqqaani umiarsualivimmik nutaamik, aammattaaq siunissami Maniitsup umiarsualiviani nassiussalerinermut atatillugu atorneqartussamik sananissaaq. Umiarsualivik pioreersoq inissialiorfinnik nutaanik annertusaanermut aqqusinniortermullu atatillugu sanaatornermut umiarsualivittut atorneqassaaq.
- 3 Umiarsualiviup pioreersup siunissami nassiussalerinermi umiarsualivittut aammalu annertusaanermut atatillugu umiarsualivittut atorneqarnissaa.

²⁰⁸ Aluminiumik tunisassiornerpiami sulisut 600-t missaanniittut, kiisalu taakkununga sullissinermi sulisut 100-t missaanniittut. Taakku saniatigut erngup nukinganik innaallagissiorfimmi sulisut 50-it missaanniittut, aammalu suliffeqarfinni toqqaannangitsumik attuumassutilinni sulit 200-t missaanniittut, tak. Greenland Development A/S 2010. *Aluminiuliornerup aningaasaqarnermut sunniutissai*, Niras, Greenland Development sinnerlugu. 2010-mi januaarimi.

²⁰⁹ Najoqqutarisaaq: Inuussutissarsiornermut Suliffeqartermullu Naalakkersuisoqarfik 2010. Maniitsoq – Aluminiuliornermut atatillugu umiarsualiveqartermik misissueqqissaarneq, Immikkoortoq II: Umiarsualivinnut assigiinngitsunut titartaganngorlugit siunnersuutit aningaasaqartermullu missingersuutit, saqqummersut aappaat – 2010-mi septembarimi.

- 4 Umiarsualiviup pioreersup siunissami umiarsualivittut nassiussalerivittut atorneqarnissaa. Annertusaanernut atatillugu umiarsualivimmik nutaamik sanasoqassaaq.
- 5 Ataani umiarsualivimmik nutaamik sananissaq, siunissami nassiussanut umiarsualivittut aamma annertusaanernut atatillugu sanaartornermut umiarsualivittut atugassamik.

Misissuinermi ingerlanneqartumi aningaasaqarnikkut sanaartornermut missingersuusiamik ilaqartinneqartumik siunnersuusioreallarnissaq siunertarineqarpoq, taamatullu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut atatillugu misissukkat tassunga ilaatinneqassapput. Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap isumaliutissiisummik matuminnga suliaqarnerani misissoqqissaagassat suli naammassineqarsimanngillat, taamaattumillu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut naatsorsukkat pigineqanngillat.

Nalunaarusiami matumani najoqqutassiaq 4-p naleqqunnerpaatinneqarnera naliliigallarnervuq. Tassalu aaqqiissutissaq umiarsualivimmik pioreersumik atuutsitsiinnarfusoq, aammalu siunissami nassiussanut umiarsualivittut atuiffusoq, tamatumalu peqatigisaanik sanaartornermut atatillugu umiarsualiviugallartumik sanaffusoq. Umiarsualiviup nunataata allineqarnerani umiarsualivimmi pioreersumi mannakkut nassiussat isumagineqartartut 25%-erpianik amerlineranni naammassinnissinnaanissaq naatsorsuutigineqarpoq.

Naliliineq

Maannakkut tunngaviusut malillugit Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap Maniitsumi umiarsualivimmi suliassat naliliiffigerusunngilai, suliassaq taanna Inuussutissarsiornermut Suliffeqarnermullu Naalakkersuisoqarfimmit isumagineqarpat naleqqunnerpaassamat.

13.5 Narsami, Nanortalimmi Qaqortumilu umiarsualiviit

Kalaallit Nunaata kujataani umiarsualiviit qitiusut Narsami, Nanortalimmi aamma Qaqortumi inissisimapput. Umiarsualiviit tamarmik aalisariutinut talittarfeqarput, pilersuinermi talittarfeqarput, kiisalu angallatinut allanut talissimasarfeqarlutik. Narsami umiarsualivik annersaavoq, RAL-illu umiarsuit atugai, Imapikkootaatit, 700 TEU-t misaannik angissusillit umiarsualivimmut tassunga talissinnaapput.

Nuummiit umiarsuit feederersortut illoqarfinnut pingasunut taakkununga sullissisuupput, aammalu Qaqortumi umiarsualivik Kalaallit Nunaata kujataani umiarsualivittut aallaavittut atugaralugu²¹⁰. Nunaqarfinnut nassiussat RAB-ip umiarsuai nunaqarfiliartaatit atorlugit Qaqortumiit assartorneqartarput. Umiarsuit feederersortut sikunut qajannaallisagaapput, aammalu minnerunertik pissutigalugu umiarsuarnit Imapikkootaatinit sikorsuit aqutugalugit ingerlanissamut periarfissaqarnerullutik.

Unammilligassat pitsanngorsaattissatullu siunnersuutigineqartut

Kalaallit Nunaata kujataani umiarsualiviit pioreersut ilaata ataatsip allineqarnissaa siunnersuutigineqarsimavoq. Umiarsuit annerusut 1200 TEU-t, RAL-ip Imapikkootaatit atugassatut pisarissallugit kissaatigisaasa sullinneqarsinnaalernissaat siunertarineqarpoq²¹¹.

²¹⁰ Tak.

http://www.royalarctic.dk/index.php?option=com_content&view=article&id=98%3Aqaqortoq&catid=43%3AAhavne&Itemid=130&lang=da

²¹¹ RAL-ip umiarsuaatinut periusissaa naapertorlugu.

Umiarsualivimmi pininnaasanik annertusititsinermi, umiarsuarnik annerusunik pisinerup kingorna Kalaallit Nunaata kujataa Aalborgimiit toqqaannartumik tikiqqarsinnaanera ingerlaannassaaq. Angallatilli ilusiligaanerit pissutigalugu sikorsuaqarpallaartillugu talinnissaq ajornartussaavoq.

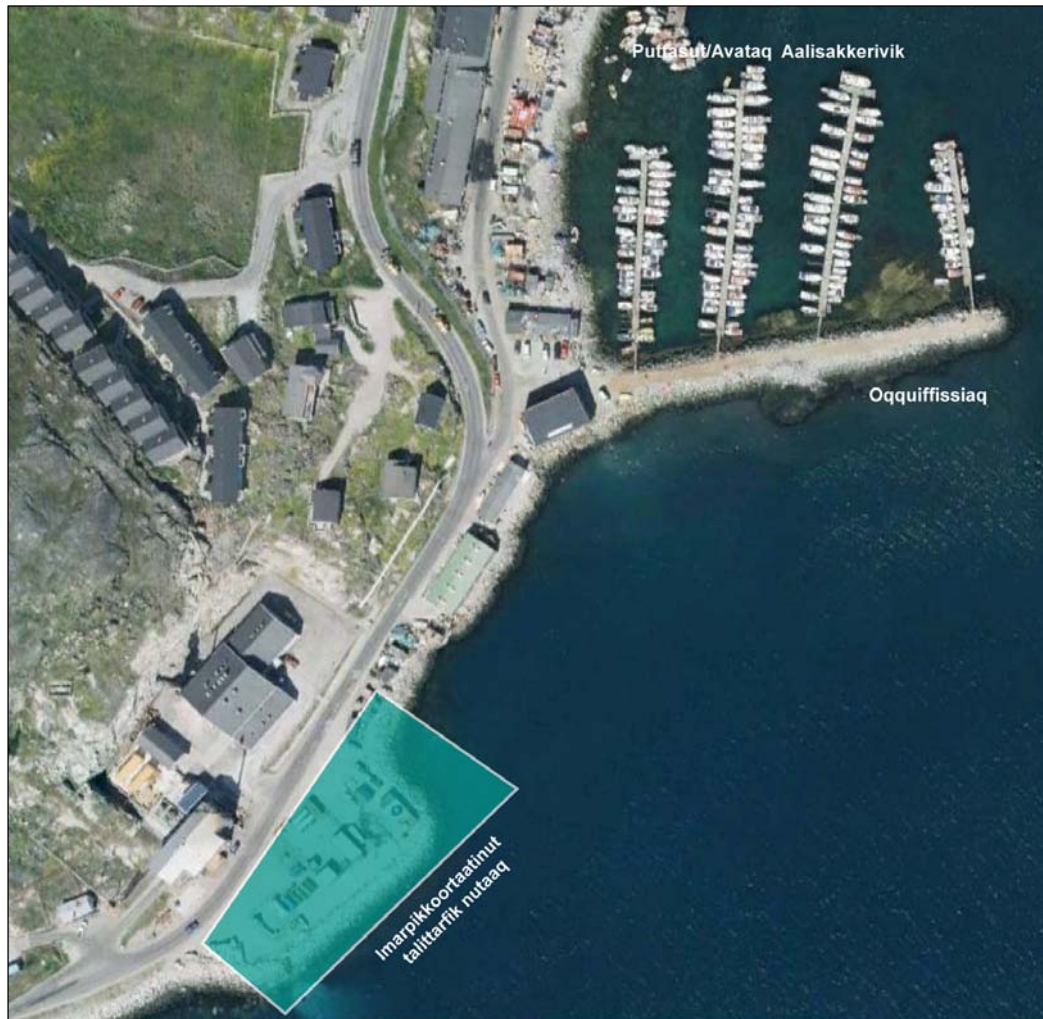
Umiarsualivimmik alliliinissap aallaqqaammut Narsami pinissaa siunnersuutigineqarsimavoq, tassani tulakkiartornermi pissutsit inissallu pitsaanerpaammata. Kisiannili Narsamut nassiussat ikiliartornerat aammalu Qaqortumut nassiussat amerliartornerat pissutigalugu, alliliisoqassappat tamanna Qaqortumi pisariaqartoq RAL-imit tikkuarneqarpoq²¹². Kommune Kujalliup Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitamut nalunaarutigaa, umiarsuarnut Imapikkoortaatitut talittarfik nutaaq Narsami sananeqassappat tamanna orniginarnerusoq.²¹³

Tassalu Kalaallit Nunaata kujataani umiarsualivimmik alliliisoqassappat taanna sumi inissinneqassanersoq pillugu apeqqut sulii ammaavoq, matumali kinguliani Qaqortumi sananeqarnissaa aallaavigineqarpoq.

Qaqortumi alliliineq maannakkut umiarsualiviusup avataani takussutissiaq 13.5.1-imi takutinneqartutut pisariaqassaaq.

²¹² Tak. Namminersornerullutik Oqartussat 2006. *Umiarsualiviit annertusaaffigineqarnissaat pillugu nassuiaat*. 2006-imi maajimi.

²¹³ Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitamut allakkiaq. Kommune Kujalliup Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitamik ataatsimeeqatiginninnissaanut tunngavissiaq, 8. marts 2010.

Ilusiliaq 13.5.1 Qaqortumi umiarsualiviup allineqarnissaanut siunnersuutitip takussutissiornera

Najoqqutarisaq: Namminersornerullutik Oqartussat 2006. *Umiarsualiviit annertusaaffigineqarnissaat pillugu nassuiaat.* 2006-imi maajimi.

Imarpikkoortaatitut talittarfip nutaap siunnersuutigineqartup sananeqarnissaa 2006-imi akusut malillugit 70 mio. koruuninik akeqartussatut naliliiffigineqarpoq, tassalu 2010-mi akit malillugit 81 mio. koruunit nalinga.²¹⁴ Taakku saniatigut ukiumoortumik ingerlatsinermut aserfallatsaaliuinemullu aningaasartuuteqartoqassaaq, taakkulu Isumalioqatigiissitap aningaasaliinermut aningaasartuutit 2%-iinut missiliorpai.

Inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut sunniutissat

Qaqortumi umiarsualivik allineqassappat, Kalaallit Nunaata kujataa RAL-ip umiarsuit Imarpikkoortaatit angisuut nutaat pilersaarutigisai atorlugit Aalborgimiit/Aalborgimut toqqaannartumik tikinneqarsinnaalissaaq, taamaallaalli sikorsuit tamatumunnga akornutaatinnagit,

²¹⁴ Namminersornerullutik Oqartussat 2006. *Umiarsualiviit annertusaaffigineqarnissaat pillugu nassuiaat.* 2006-imi maajimi.

sikorsuillu Imapik ikaarlugu nassiussanik angallassinermi angalanerpaaffiusup nalaani nalliusimaartarput.

Kalaallit Nunaata kujataa Aalborgimiit toqqaannartumik tikinneqarsinnaalerpat, piffissami taliffiusinnaasumi pissutsinut tunngaviusunut, umiarsuit angisuut Nuummot toqqaannartumik angalasarnernut, tassanilu umiarsualivimmik akunniffittut atuinerannut naleqqiullugu makku sunniutaassapput:

- Kalaallit Nunaata kujataanut/Kalaallit Nunaata kujataaniit nassiussat angallanneqarnerannut piffissaq atorneqartoq sivikillissaaq. Piffissaq sivikillissutaasoq ullunik sisamaniit arfineq marlunnut sivilissuseqassaaq, tassalu piffissaq taanna atorneqartoq nassiussanik Nuummot angallassinermut, umiarsuarnut feederersortunut usilersuinerumut aamma Kalaallit Nunaata kujataanut uterermut saniatigut atugassaasarpoq. Matuma kinguliani piffissamut naatsorsuinerumit qitiusumi agguaqatigiissillugit ullut arfinillit tunngavigineqarput.
- Nunap sinneranut/nunap sinneraniit nassiussat angallanneqartarnerannut piffissaq atorneqartoq sivitsussaaq, Qaqortumi nassiussanik usilersorneq/usingiaaneq ullormik affarmiit ullut marluk tikillugit sivilissuseqartussaammat. Matuma kinguliani piffissamut naatsorsuinerumit qitiusumi agguaqatigiissillugu ulloq ataaseq tunngavigineqarpoq.
- Pissutsini tunngaviusutuulli annertutigisumik umiarsuarnik feederersortunik atuisoqarunnaartussaammat, ingerlatsinerumut aningaasaqarnerumit sipaaruteqartoqartussaavoq.

Sunniutissani siullerni marluusuni sunniutissat ilanngaasereerlugit nassiussat amerlassusaat tunngavigalugit naliliiffigineqarsinnaapput, tamatumunnga peqatigitillugu Kalaallit Nunaannut nassiussat tamarmik umiarsuit Imapikkoortaatit atorlugit Aalborgimiit toqqaannartumik nassiunneqartarnissaat naatsorsuutigineqarpat. 2009-mi nassiussat 12%-iisa missaat kitaani sineriammiit Kalaallit Nunaata kujataanut nassiunneqarput, aammalu sinneri (88%-it) kitaata sineriaani sumiiffinnut allanut nassiunneqarlutik.

Taamatut agguaaqatigiissinneqarnerat, Kalaallit Nunaata kujataanut aamma kitaata sineriaanut sumiiffinnut allanut nassiussanut piffissat assartuiffiusut allannguutaasa assigiinngissutaatut naatsorsorneqarsinnaapput: Tamatuma kingorna naatsorsukkat imatut isikkoqalissapput:

Nassiussanik tamanik assartuinerumut piffissap atorneqartup allannguutai tamarmiusut = Kalaallit Nunaata kujataani pissarsiassat – Kitaata sineriaata sinnerani annaasassat

Missiliuinerit qiterliit atorlugit taanna imatut isikkoqalissaaq:

Nassiussanik tamanik assartuinerumut piffissap atorneqartup allannguutai tamarmiusut =
 $(12 \% * \text{ullut } 6) - (88 \% * \text{ulloq ataaseq}) =$
 $\text{Ullut } 0,72 - 0,88 = \text{ullut } -0,16.$

Missiliuinerit allanneqartut tunngavigalugit nassiussat ataatsimut isigalugit piffissaq assartuinerumut atorneqartoq agguaqatigiissillugu ullunik 0,16-inik ilassaaq. Taamatut agguaqatigiissitsinerumit allanngorartoqartussaavoq. Kalaallit Nunaata kujataani assartuussinerumit tamarmiusumi piffissamik sivikillitsinerup (ullut sisamaniit arfineq marluk akornanni) atorneqarnerani aammalu kitaata sineriaani sumiiffinnut allanut piffissamik sivitsuinerup (ullunik affarmiit marlunnut) atorneqarnerani,

nassiussat tamarmik assartorneqarnerinut piffissat atorneqartut allannguutissaattut ullut -1,28-iniit +0,4-nut pissarsiarineqassapput.

Tamatumunnga atatillugu oqaatigineqassaaq, piffissap angalaffiusup ullormik ataatsimik allannguuteqarnera inuiaqatigiit aningaasaqarneranni tonsimut 340 koruuninik naleqarmat (umiarsuarmik assartuussinermi piffissami angalaffiusumi ataasiakkaanut akiusoq tamanut tunngasoq tunngavigalugu tonsimut ataatsimut 14 koruunerpianik naatsorsorneqartoq, tak. takussutissiaq 10.2.6²¹⁵.)

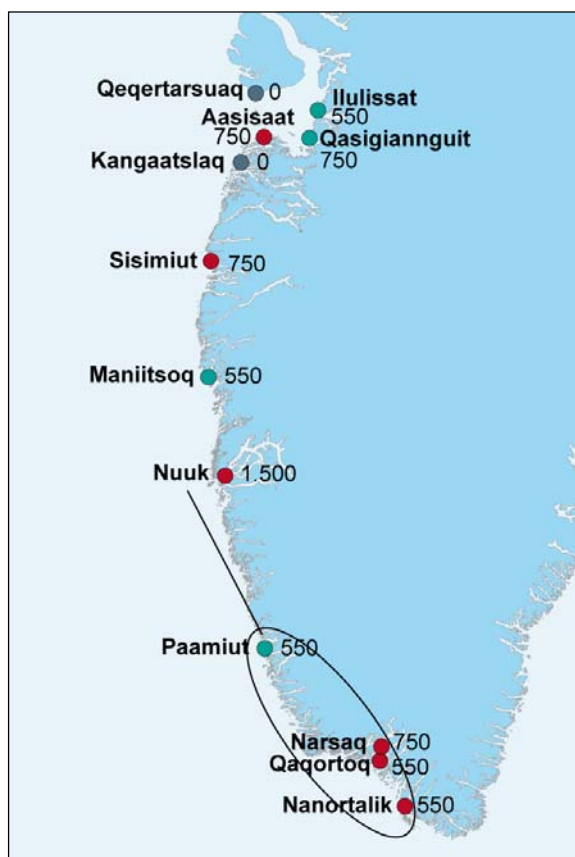
Ingerlatsinermut aningaasartuutit

Usit Kalaallit Nunaata kujataanut toqqaannartumik tunniunneqartassappata/aaneqartassappata, umiarsuit feederersortut angallannerannik ilusiliinermi imaatigut angalaneq tamarmiusoq annikillisinneqarsinnaassaaq. Kisiannili sikorsuaqarnerata nalaani kitaata sineriaa sinerlugu Kalaallit Nunaata kujataata tungaanut illoqarfinnut umiarsuit feederersortut ingerlaannartussaapput. Tamatuma saniatigut Qaqortumiit illoqarfinnut allanut umiarsuit feederersortut atorneqartussaassapput, tamatumalu saniatigut Kalaallit Nunaata kujataani umiarsuit nunaqarfiliartaatit nunaqarfinnut atorneqartussaallutik.

Feederersornermi annikillissutissat qanoq annertutigisut anguneqarsinnaassanersut naliliiffigiuminaappoq. Naatsorsuineri missingersuusiaq tunngavissaagallartut paasiuminarlisakkallu atorlugit naammassineqarsinnaavoq.

Nuup Kalaallit Nunaata kujatanut akunniffissatut atorneqarnerani umiarsuaq feederersortoq Nanortalimmut uterlugulu angalasartoq aammalu angallavimmi illoqarfinnik sullissisuusq atorneqartussaavoq. Qaqortup akunniffissatut atorneqarnerani umiarsuup feederersortup illoqarfiit Paamiut, Narsaq aamma Nanortalik sullittussaassavai. Angalanissanut pilersaarutit marluk taakku imminnut sanilliukkaanni, Qaqortup akunniffissatut atorneqarnerani Nuup aamma Paamiut akornanni uterlugulu angalasarneq sipaarfigineqassaaq, tak. ilusiliaq 13.5.2. Taanna 2*300 km-it missaannik isorartussuseqarpoq.

²¹⁵ Malugalugu, 2010-mi akit malillugit uuttuummut ataatsimut akiusoq nal. ak. tonsimut ataatsimut 14 koruuniummat, kiisalu takussutissiami 10.2.6-imi 2005-imi akit malinneqarmata.

Ilusiliaq 13.5.2 Kalaallit Nunaata kujataata sullinneqarnerani
Qaqortoq akunniffissatut atorineqassappat sipaa-
gassat takussutissiornerat

Feederersorluni angallannerup sapaatit akunnikkaarlugit pisarnissaa naatsorsuutigineqarpoq, tassalu illoqarfiiit sapaatit akunnerannut ataasiarlutik tikinneqartassapput, tamannalu ullumikkut sullissinnermi atugaavoq.

Sikorsuit pissutigalugit ukiup ingerlanerani qaammatit sisamat tikillugit umiarsuit Imapikkoortaatit angisuut Qaqortumut tulanniarnermi ajornartorsiuteqartarput, taamaattumillu piffissami tassani Qaqortoq akunniffissatut atorineqarsinnaanngilaq.²¹⁶ Taamaattumik ukiup ingerlanerani sapaatit akunnerini 36-iinnarni feederersornermi sipaagaqartoqarsinnaassasoq naatsorsuutigineqarpoq. Sapaatit akunnerisa sinnerini Nuuk akunniffissatut atorlugu Kalaallit Nunaata kujataa sullinneqarsinnaavoq, taamaattumillu sapaatit akunnerini taakkunani feederersornermi sipaagaqartoqarsinnaanngilaq. Tamatuma saniatigut Qaqortup Nuullu akornanni umiarsuaq Imapikkoortaat atorlugu angallassinnermi, Kalaallit Nunaata kujataani illoqarfiiit Nuullu akornanni attaveqaatinik allanik pisariaqartitsisoqarsinnaavoq. Tamatuma ukiumut sapaatit akunnerini arfinilinni pisariaqartarnissaa naatsorsuutigineqarpoq. Taamaattumik sapaatit akunnerannut 600 km-it sipaagassat taamaallaat ukiup ingerlanerani sapaatit akunneranni 30-ni piviusunngortinneqartartussatut naatsorsuutigineqarput (36-6).

²¹⁶ Tamanna pissappat umiarsuit sikunut qajannaallisaatillit pisariaqartinneqassapput, tamannalu Imapikkoornermi aningaasartuutissanik annertuumik amerlisitsissaaq.

Ingerlatsinermi aningaasaqarnikkut sipaagassanut, assartuussinermi suliassanit sipaarneqartussanut ingerlassusanik piareersaanerup aqutsinerullu pitsanngorsarneqarnerani, ilaatigut umiarsuit suliassanik naammassinninnissamut pisariaqartinneqartut amerlassusissaat eqqarsaatigalugit periarfissat aalajangersimasut apeqqutaassapput. Tamatumunnga atatillugu naatsorsuutigineqarpoq, akunniffissap Nuummiit Qaqortumut allanngortinneqarnera ataatsimut isigalugu RAL-ip umiarsuaasa amerlassusaanik allannguinnissamut tunngavissisussaanngitsoq. Allannguinnissami taamaallaat piffissami sikorsuaqanngiffiusumi umiarsuit feederersortut Nuuk aallaaviginagu Qaqortumiit sullissinissaat pineqarpoq.

Tassalu umiarsuit feederersortut angallannerannik annikillitsinermi taamaallaat ingerlatsinermi sipaagassat, soorlu ikummatissamut, akissarsianut aningaasartuutinullu nikerartunut allanut tunngassuteqartut anguneqartussaapput, kiisalu umiarsuarni aningaasaatinut aningaasartuutitut (nalikilliliinerit erniortitsinerillu) sipaagaqartoqartussaananani.

RAL-imit paasissutissiisutigineqartut tunngavigalugit, umiarsuarmi feederersortumi nalinginnaasumi ingerlatsinermit sulisunullu aningaasartuutit şmilimut 500 koruunerpiamik naatsorsorneqarput (aningaasartuutitut tamarmiusunut şmilimut 840 koruunit missaanniittunut naleqqiullugu), tassalu km-imut 275 koruunit. Tunngavissat taakku tunngavigalugit ingerlatsinermit sulisunullu aningaasartuutini nikerartuni taakkunani ukiumut sipaagassat amerlassusissaat tassaassapput 600 km*30*275 kr./km = 4,95 mio. koruunit.

Takussutissiaq 13.5.1-imi Qaqortumi umiarsuarnut Imapikkoortaatitut umiarsualiviup nutaap sananeqarnissaanut atatillugu inuiaqatigiit aningaasaqarnerannik naatsorsuinermi tamarmiusumi tunngavissat matuma siuliani taaneqartut takutinneqarput – siullermik nassiussanut assartorneqartunut angallassinermut piffissap atorineqartut allanngornerinut atatillugu naliusut ilaatinnaq.

Takussutissiaq 13.5.1 Qaqortumi umiarsuarnut Imapikkoortaatitut talittarfiup nutaap maannakkut nalinga ilanngaasereerlugu – nassiussat angallanneqarnerinut piffissap allannguutaasa nalingat ilanngunnagu. Piffissaq aningaasaliiffiususaaq: ukiut 25-t, diskontop erniaa piviusunngortinneqartusaaq: ukiumut 4%

Mio. DKK	Qaqortumi umiarsuarnut Imapikkoortaatitut talittarfik annerusoq
Sanaartornermut aningaasartuutit	-81
Nalingata sinnera	30
Sanaartornermut aningaasartuutit, katillugit	-51
Ingerlatsineq aserfallatsaaliuinerlu, umiarsualivik	-27
Feederersornermi ingerlatsinermit aningaasartuutitut sipaakkat	77
Ingerlatsinermit aserfallatsaaliuinerimullu aningaasartuutit, katillugit	50
Piffissap nassiussanik angallassinermi atorineqartup allannguutaata nalinga, katillugit	Ilaatinneqanngilaq
Akileraartarnerup nikinnerani annaasat	-3
Maanna naliusut ilanngaasereerlugit katillugit (NNV)	-3
Suliassaqaqarfiup iluani erniat, ukiumut %	3,8%

Takussutissiaq 13.5.1-imi takuneqarsinnaasutut, piffissap assartuussiffiusup agguaqatigiissinneqarnerisa assigiinngissuteqarnerini pissarsiassat eqqarsaatigissanngikkaanni, missingersuusianut naatsorsukkat inernerini pissarsiassat takutinneqarput. Taamaattumik usinut piffissap angallassiffiusup allannguutaasa nalingisa naliliinermut ilaatinneqarnissaa pingaaruteqarpoq.

Matuma siuliani nassuiaatigineqartutut piffissap angallassiffiusup agguaqatigiissinneqarnerani sunniutissat ilanngaasereerlugit naliliinermut atatillugu annertuumik nalornisoqarpoq. Sunniutissanut Nuummi Qaqortumilu umiarsualivinni nassiussanik usilersornermut usingiaanermullu piffissaq atorineqartoq apeqqutaavoq (aamma piffissaq imaatigut angalanermut atorineqartoq). Kisiannili piffissamik atuinnermut naatsorsuutigisat qiterliit atorlugit nassiussat ataatsimut isigalugu ullunik 0,16-inik kinguaattoortassasut naatsorsuutigineqarpoq.

Kinguaattoorneq tamanna, piffissamik annaasaqarnermut tamarmiusumut ukiumut katillugit 9,2 mio. koruunit missaannik naleqartussatut naatsorsorneqarpoq²¹⁷.

Naatsorsukkanut tamarmiusunut piffissap nassiussanik angallassiffiusup nalinga ilanngunneqarpat, maannakkut naliusut ilanngaasereerlugit katillugit -156 mio. koruuninik amigartooruteqarfiussapput, tassungalugu atatillugu suliaasaqarfiup iluani erniat -7,1%-iussallutik. Taamaattumik suliaasaq inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu imminut akilersinnaanngilaq. Naatsorsukkalli inernerini umiarsualivinni piffissamik atuinnermut naatsorsuutigisanut malussajasuupput. Piffissap nassiussanik angallassiffiusup nalornissutigineqarnerata saniatigut, aamma sanaartugassanut aningaasartuutissat kiisalu ingerlatsinermi aningaasaqarnikkut sipaarutaasinnaasut nalornissutigineqarput.

Tamatumunnga atatillugu oqaatigineqassaaq, Kalaallit Nunaata kujataata umiarsuit Imapikkootaatit atorlugit Aalborgimiit toqqaannartumik sullinneqarnissaanut aqqiissutissanut pissutsit akerliusut arlaqartut RAL isumaqarmat.

Siullermik RAL isumaqarpoq, piffissap sikorsuaqarfiusup nassatarisaanik nassiussat Nuuk aqqusaartariaqartassagaat. Aappaattut RAL-imit oqaatigineqarpoq, umiarsuit Imapikkootaatit piffissaq Kalaallit Nunaata kujataani atugaat pissutaalluni Kalaallit Nunaata sinneranut nassiussat kinguaattoortartussaasut. Pingajuattut RAL-imit oqaatigineqarpoq, umiarsualiviit akunniffiusartut ataatsimik ilappata umiarsuit pisinnaasaasa atorluarnissaat ajornakusuulersinnaasoq. Taamaattumik Kalaallit Nunaata kujataanut kaajallaanermi sapaatit akunnerisa ullui sisamaannaat atorineqartartussaapput.

Pissutsit siulliullugit taaneqartut marluk matuma siuliani misissuinermini nalilerneqarnissaat anguniarneqarpoq, pingajualli nalilerneqanngilaq.

²¹⁷ Kalaallit Nunaannut/Kalaallit Nunaanniit nassiussat katillugit 675.000 m³-usut, 340.000 tonsit missaannik oqimaassuseqartut tunngavigalugit naatsorsorneqartut. Nassiussat taakku affaannaat allannguutinit sunnerneqartussaapput, pissutsini tunngaviusuni taaneqartuni sikorsuit peqqutaallutik nassiussat 50%-ii Nuuk aqqusaarlugu assartorneqartarnissaat missilioneqarmat. Ullut unnuallu agguaqatigiissillugit 0,16-it kinguaattoornermi kinguaattoorutit katillugit ullunut unnuanullu 27.000 tonsinut naatsorsorneqarsinnaapput. Piffissamullu uuttuummut ataatsimut akit ullormut unnuamullu tonsimut 340 koruuniuppata, kinguaattooruteqarnerit nalingi katillugit ukiumut 9,2 mio. koruuninut naatsorsorneqarsinnaapput.

Naliliineq

Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap tunngavissat pigineqartut, aammalu atugassarititaasut tunngavigalugit Qaqortumi (imaluunniit Kalaallit Nunaata kujataani allami) umiarsuarnut Imapikkooortaatitut talittarfimmik nutaamik sananissaq inassutigisinnaanngilaa.

Siullermik tamatumani inuiaqatigiit aningaasaqarnerat eqqarsaatigalugu ersarissunik iluanaarutissartaqanngilaq. Missingersuusiata naatsorsorneqarnerisa takutippaat, umiarsuit feederersortut ingerlanneqarnerinut aningaasartuutit ikilisinneqarnerisigut usinik imaatigut angallassinertut pitsanngorsarneqarnerini iluanaarutissanik annertuunik piviusunngortitsisoqarsinnaassasoq. Kisiannili iluanaarutissat umiarsuarnut Imapikkooortaatitut talittarfiup nutaap aningaasalersornissaanut naammassanersut nalornissutigineqarpoq. Tamatuma saniatigut piffissaq nassiussanik angallassinermut atorneqartartoq agguaqatigiissillugu tamarmiuserisortussatut isikkoqarpoq. Kalaallit Nunaata kujataani pitsannguinerisik angusaqartoqassaaq, kisiannili tamatuma peqatigisaanik Kalaallit Nunaata kitaata sinneriaata sinnerani ajorseriartoqassalluni.

Aappaattut Killavaani aatsitassanik atorluannissap kingunerisaanik tamatumunnga atatillugu umiarsualiviliortoqassasoq, tamatumalu peqatigisaanik immaqa Qaqortumut acquerniortoqassasoq ilimanarpoq. Tamanna pissappat Qaqortumut nassiussanik pilersuinerisut nalinginnaasumut, RAL-imit isumagineqartumut atatillugu umiarsualivik taanna atorneqarsinnaassaaq.

Taakku tamaasa isigalugit Isumalioqatigiissitap inassutigaa, Qaqortumi umiarsuarnut Imapikkooortaatitut talittarfiup nutaap sananeqarnissaanut apequt aatsaat Killavaani aatsitassarsiornissaq paasisaqarfigineqariarpat qaqqineqassasoq.

13.6 Ittoqqortoormiini aamma Tasiilami umiarsualiviit

Tunup nassiussanik pilersorneqarnerani Aalborg aamma Nuuk aallaavigineqarput, taakkunangaanniillu Ittoqqortoormiinit Tasiilamullu angalasoqartarpoq.

Ittoqqortoormiini talittarfik minnerusoq pigineqarpoq, kisiannili illoqarfiup sullinneqarneranut atatillugu RAL-ip angallat nunnigussut atortarpaa.

Tasiilami umiarsualivik ilaatigut umiarsuarnut Imapikkooortaatitut talittarfeqarpoq, RAL-ip umiarsuaanik Imapikkooortaatitut taliffigineqarsinnaasumik – tassungali umiarsuit Imapikkooortaatitut annerit talissinnaanngillat. Aatsaat 2005 aallarnerfigalugu RAL-ip umiarsuai containerersortut Tasiilamut talittalerput. Tamatuma kingorna talittarfiup qalliutaa nunataalu qajannaallisarneqarput, taamaalilluni containerinik ilioraasinnaaneq aamma reachstackerit angalasinnaanerat maannakkut ajornarunnaarsimavoq.

Tasiilap 2010-mi arfineq marloriarluni tikinneqarpoq, taakkulu amerlanersaat Aalborgimiit toqqaannartumik pisuupput. 2011-miit RAL angalanermi siullermi sapaatit akunnerinik pingasunik sioqqutsiniarluni aammalu angalanermi kingullermi sapaatit akunnerinik marlunnik kingoqqutsiniarluni misiliiniarpoq. Tamatuma nassatarisaanik tikittussat pilersaarutaasumik marlunnik ilaneqarniarput. Taamaalilluni 2011-mi Tasiilamut tikittussat katillugit qulingiluaassapput, taamaalillunilu ukiup ingerlanerani illoqarfimmut pilersuutaasussat siaruarneqassapput. Ittoqqortoormiit ukiumut marloriarluni RAL-ip umiarsuaanik tikinneqartarpoq.

Tasiilap umiarsualiviani pissutsit maannakkut atuuttut ilusiliaq 13.6.1-imi takutinneqarput.

Ilusiliaq 13.6.1 Tasiilami umiarsualivik

Najoqqutarisag: Namminersornerullutik Oqartussat 2006. Umiarsualivii annertusaaffigineqarnissaat pillugu nassuiaat. 2006-imi maajimi.

Unammilligassat pitsanngorsaatissatullu siunnersuutigineqartut

Tunumi imaatigut angalasinnaanermut sikoqassusia apeqqutaasorujussuusarpoq. Imaata sikuata aattulernera siaruartililerneru pissutaallutik pissutsit allanngorartorujussuusarput, aammalu Tunumut nassiussanik pilersuineri unammilligassat ataatsimut isigalugit umiarsualivimmi pissutsinut naleqqiullutik angallannermut pissutsinut attuumassuteqarnerusarput.

Tunup pilersorneqarneranut atatillugu sullissinerup pitsanngorsarneqarnissaa pitsaanerulersinneqarnissaalu anguniarlugu Islandip annertunerusumik atorineqarnissaa siunnersuutigineqarsimavoq. Ukiuni kingullerni sikuusarnerata allannguuteqarnerata malugineqarnera, tamatumalu saniatigut Aalborgimut sanilliullugu Islandimiit Tunumut piffissap imaatigut angalaffiusartup sivikinnerunera pissutaallutik, sikut angalanerini imaatigut angalasinnaanermut periarfissaqartoqartillugu immaqa sukkanerusumik eqaannerusumillu angalasoqarsinnaassaaq.

Naliliineq

2010-mi ukiakkut ataatsimiinnermi (immikkoortoq 78) Inatsisartut Tunumi pilersuineq oqaluuseraat. Tamanna pivoq Nunani Killerni Avannarlerni Siunnersuisooqatigiit Tunumi pilersuinerup allatut ingerlanneqarsinnaaneranut periarfissat misissorneqarnissaannik kaammattuuteqarnerat tunngavigalugu. Misissuinerup taamaattup ingerlanneqarnissaa aammalu Inatsisartut 2011-mi ukiakkut ataatsimiinneranni saqqummiunneqarnissaa aalajangiunneqarpoq. Misissuineri ilaatigut Tunumi akuersissutit tunngavigalugit imaatigut angallassinermi aningaasaqarnikkut angallassinikkullu iluaqutissat ajoqutissallu pingaarnerit misissuiffigineqassapput. Taamatuttaaq Islandimi umiarsualivimmi oqartussaasut umiarsuaatileqatigiiffiusinnaasullu pilersuinerup

qularnaassuseqarnissaanik kissaatigineqartumik naammassinnissinnaanersut, aammalu pilersuutissat Islandimi pilersuisunit niuertunillu pisiarineqarsinnaassanersut misissuiffigineqassaaq.

Isummerfissap tamatuma immikkut ittumik suliarineqarnissaa pillugu Inatsisartut aalajangernerat tunngavigalugu, Assartuussineq pillugu Isumalioqatigiissitap apequt taanna annertunerusumik suliarinngilaa.